

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno DCCCCX. ad annum MLXXIII.

Parisiis, 1644

Concilivm Aenhamense Hortatv Aelfeagi Dorobernensis & Vvulstani
Eboracensis archipraesulum, ab Aethelredo rege indictum, accersitisque
episcopis, & vniuersis Anglorum optimatibus, in die sanctae ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15625

in sobole acquirenda nulla spes remanet mihi. Et quod precipuum habui, meipsum cum modo acquisitis seu acquirendis in sacrificium Patri ingenito iamdudum secreto mentis obtuli. Episcopatum in Bauenberg a cum licentia antistitis mei facere haecenus concupiui, & hodie iustum hoc perficere volo desiderium. Ob hoc serenissimam vestrimet interpello pietatem, ne absentia eius qui per me voluit obtinere quod mihi non licuit huic concedere, propositum voluntatis meae queat impedire, cum in baculo eius mutua confirmationis signo clarescat, hunc non propter Dominum, sed ob dignitatis nullatenus adipiscenda dolorem fugisse. Moueat omnium corda presertim, quod per ambitionem suam sanctae matris ecclesiae augmentum annullare cum nugigerula legatione presumpsit. Ad haec firmiter constituenda, contactalis meae praesentis & unici fratris & coheredis mei larga benignitas aspirat: & sibi placita adimpletione his me eadem restituere utique pro certo sciat. Si quando autem episcopus venire, & promissa dignatur suscipere, paratum me ad omne quod vobis bonum videtur procul dubio inueniet.

Finitis talibus alloquiis, Bernigerus antistitis Henrici V. virceburgensis capellanus surrexit: propter timorem regis seniore suum huc non venisse, & detrimentum ecclesiae sibi a Domino commissum in aliquo fieri nunquam laudasse, testatur: & obsecrat cunctos praesentes per Christi amorem, ne talia fieri, absente eo, futurum sibi in exemplum paterentur. Priuilegia eiusdem ibi alta voce recitantur. Inter haec quotiens rex anxiam iudicum sententiam nutare perspexit, totiens prostratus humiliatur.

Tandem archiantistiti V. villegiso, quid de his faciendum foret, iudicio perscrutanti, Tagmo primus respondit, haec tunc secundum regis eloquium legaliter fieri posse. Cunctis praesentibus eius sermonem tunc affirmantibus, & subscribentibus, Eberardo tunc cancellario cura pastoralis a rege committitur, & hic a praefato archipraesule eodem die consecratur. Post haec autem Henricus antistes auxilio confratris Heriberii archiepiscopi Colonien- sis regis gratiam & impletionem sibi placitam acquisiuit.

Bamber-
genis epi-
scopatus
erigitur.

CONCILIVM AENHAMENSE

HORTATV AELFEAGI DOROBERNENSIS
& Vvultani Eboracensis archipraesulum, ab Aethelredo rege indictum, accersitisque episcopis, & vniuersis Anglorum optimatibus, in die sanctae pentecostes celebratum, inter annos Domini MVI. (id est regis Aethelredi XXVIII. quo Aelfeagus a Vvintonia ad Doroberniam translatus est) & MXIII. (hoc est Aethelredi XXXV. quo truncato a Danis nefandissime Aelfeago Liuingius) successit in Dorobernensi archiepiscopatu.

TITV.

ANNO
CHRISTI
1006.

CIRCA
ANNUM
CHRISTI
1009.

CIRCA
ANNUM
CHRISTI
1009.

TITVLI CAPITVLORVM.

- I. De Christiana religione promo-
uenda.
- II. De sacerdotum & cleri cali-
batu.
- III. Vt Deum vnicum colant &
diligant.
- IV. Vt saga, incantatores, mere-
trices egregie, & periuri exu-
lent.
- V. Vt leges iuste ferantur, & ser-
uentur.
- VI. Vt nemo vendatur extra pa-
triam.
- VII. Vt pro modico delicto nemo
moriatur.
- VIII. De gradibus matrimonium
prohibentibus.
- IX. De multiplici pace ecclesia.
- X. De debitis Deo reddendis.
- XI. De denario sancti Petri, &
cirick sceato.
- XII. & XIII. De censu lumina-
rium & sepultura.
- XIV. De sepulto extra suam paro-
chiam.
- XV. De festis & ieiuniis.
- XVI. De ieiunio quatuor tempo-
rum.
- XVII. De die Veneris ieiunan-
da.
- XVIII. De diebus iuridicis & ma-
trimonialibus.
- XIX. Vt vidua sint per annum in-
nuba.
- XX. De confessione & pœnitentia
agendis.
- XXI. De verbis & operibus cu-
randis.
- XXII. De emendatione pacis, nu-
mismatis, &c.
- XXIII. De nauali expeditione sub
paschate paranda.
- XXIV. De militiam detrectan-
te.
- XXV. Vt homicida aut peierator
coram rege non veniat, prius-
quam satisfecerit.
- XXVI. De vita regis insidiatore.
- XXVII. De eo qui forsteal fece-
rit.
- XXVIII. De eo qui monialem aut
viduam compresserit.
- XXIX. De consilio efferendo Deo
& populo probatissimo.
- XXX. Exhortatio cum ad eccle-
siasticos, tum ad saculares.
- XXXI. Multa & compensatio-
nes pendenda vbi delinquitur.
- XXXII. Potentes grauius mul-
ctandi.

CAPITVLA.

I.

HÆ sunt constitutiones quas tulerunt Angli
Heruditi, elegerunt etiam & edixerunt, instan-
terque docuerunt obseruandas. In primis hortantur
episcopi, vt qua possumus festinatione a peccatis
reuertamus omnes, confessique eadem libentissime,
sedulo pariter compensemus, Deum vnicum recte
diligamus atque veneremur, religionem vnicam

Christianam firmiter teneamus, & quamlibet Gentilium superstitionem omni odio explosam fugiamus. Consiliis mutuis nobis inuicem opitemur, paci & concordia summopere studeamus, & regi vnico domino nostro vsquequaque obediētes fidelitatem debitam exhibeamus. Decernunt etiam sapientes, vt abbates & abbatissæ propriam suam vitam recte disponant, familiamque & conuentum suum prudenter instituant: & vt omnes, cuiuscumque ordinis fuerint, ad muneris sui rationem humiliter se accingant coram Deo & mundo; præsertim ministri Dei episcopi & abbates, monachi & mynecenæ, canonici & nonnæ, ad vitæ se conuertant integritatem, regulariter viuant, & pro omni Christiano populo preces fundant solertissime. Decernunt vtique sapientes, quod monachi, qui extra monasterium suum degunt, professionis suæ regulas non curantes, animarum suarum vtilitati prospiciant, & in monasteria sua cum omni humilitate reuertentes, peccata sua & violatæ professionis crimen serio deplorent: meminerint siquidem voti & sponsionis, quibus Deo semet consecrarunt. Monachus autem, qui monasterium non habet, conferat se ad dicecesis episcopum, & coram Deo & hominibus probum se & candidum confirmet; tria saltem se exinde obseruaturum, scilicet castitatem, habitu vestiri monachali, & qua melius poterit in seruitio Domini permanere. Hæc qui præstiterit, dignior habebitur, & in maiori precio vbicumque venerit. Canonicis honori fuerit, si comteum in refectorio, som-

Vt ordinati munera sua exequantur.

Monachi cœnobita.

Monachi non cœnobita.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

num in dormitorio capescentes, monasterium te-
neant in castitate iuxta regulæ suæ rationem, &
vt iustum est. Hoc si non fecerint, honore suo spo-
liantor.

II.

Omnes ministros Dei, præsertim sacerdotes, ob-
secramus & docemus, vt Deo obedientes castita-
tem colant, & contra iram Domini se hoc modo
muniant & tueantur. Certius enim norint quod
non habeant debite ob aliquam coitus causam vxor-
is consortium. In more tamen est, vt quidam duas,
quidam plures habeat; & nonnullus, quamuis eam
dimiserit quam nuper habuit, aliam tamen ipsa vi-
uente accipit, quod nulla Christianorum lege est
permisum. Dimittens autem & castitatē recolens,
e cælo assequetur misericordiam, in mundo etiam
venerationem, adeo vt iuribus & tributis habeatur
thani dignus, cum in vita tum in funere. Qui autem
ordinis sui regulam abdicauerit, omni cum apud
Deum tum apud homines gratia exuatur.

Vt sacerdo-
tes vxorem
non ducāt.

Quidam
plures ha-
bent.

Sacerdos
cælebs pat
est thano.

III.

Volumus etiam & obsecramus omnes amicos
nostros, & populum vniuersum, vt assidue discant
Deum vnum intimo corde diligere, & Gentilium
superstitionem sedulo effugere.

IV.

*necro-
mantiam

Sagas, incantatores, artem * scm exercentes, me-
retrices egregias, mortem inducentes, & peieran-
tes, tamquam terra indignos e terra proiicite, vt pu-
rior sit deinceps populus; vel terra exeant cum suis
omnibus, ni pœnitentiam egerint abundantius.

Concil. Tom. 25.

H h ij

V.

Sapientes etiam decernunt, vt leges quique coram Deo & hominibus æquas statuunt & tueantur: iniquas autem omnino deleant, iustitiam pauperi atque diuiti pari exhibentes lance, & pacem insuper & concordiam pie in hoc sæculo coram Deo & hominibus retinentes.

VI.

Sapientes etiam decernunt, vt nemo Christianum & infontem precio tradat extra patriam, præfertim in Pagani alicuius seruitium: caueat autem diligenter ne illam animam perdat quam Dominus noster Iesus Christus suo sanguine mercatus est.

VII.

Sapientes etiam decernunt, vt pro delicto modico nemo Christianum morti adiudicet, sed in misericordia potius leges administret ad utilitatem populi, & non pro modico eum perdat, qui est opus manuum Dei, & mercimonium eius magno comparatum precio. De quolibet autem crimine accuratius decernito, sententiam præbens iuxta factum, mercedem iuxta meritū, ita scilicet vt secundum diuinam clementiam lenis sit pœna, & secundum humanam fragilitatem tolerabilis. Propensius etiam reminiscatur qui in alium iudicium tulerit, quid a Domino petat ipsemet, cum in hunc modum dicit: *Et dimitte nobis debita nostra*, & reliqua.

Math. 6.

VIII.

Instantius etiam docemus, vt Christianus quilibet illegitimos fugiat concubitus, legemque Christianam recte teneat. Nec permittatur vnquam vt

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

CIRCA
 ANNVS
 CHRISTI
 1009.

Christi fide imbutus intra spatium sexti hominis
 suæ consanguinitatis vxorem ducat, id est intra
 quartum gradum seu geniculum; neque cuiuspiam
 viduam, qui pari fuerit proximitate in mundana
 cognatione, nec vxoris quam habuerat prius ne-
 ptem seu propinquam, nec sanctam aliquam mo-
 nialem, nec susceptricem suam e sacro fonte, nec
 repudiatam quisquam Christianus habeat in vxo-
 rem, nec vxorem aliam capiat dum vnam habuerit,
 sed donec vixerit sit illa vnica, si diuinam legem ille
 recte curauerit, & animam suam a gehennæ igni-
 bus liberauerit.

IX.

Fruatur vnaquæque ecclesia pace Dei, pace re-
 gis, & pace omnium Christianorum. Sit pax vniuf-
 cuiusque ecclesiæ intra parietes, & pax manu regis
 data vsquequaque sit inuiolata. Nemo dehinc in
 posterum ecclesiæ seruitium imponat, nec clien-
 telam ecclesiæ iniuriis afficiat, nec ministrum ec-
 clesiæ eiiciat, inconsulto episcopo.

X.

Iura Deo debita vnusquisque annuatim recte
 pendito: aratri scilicet eleemosynam decimaquin-
 ta nocte a paschate: fetuum seu nouellorum gre-
 gum decimas ad pentecosten, & terræ fructuum
 ad festum omnium sanctorum.

XI.

Census Romæ debitus [quem denarium sancti
 Petri vocant] ad festum S. Petri ad vincula (alias
 Missam Petri) persoluatur: & ecclesiæ census, qui
cyrick sceat appellatur, ad Missam sancti Martini.

XII. & XIII.

Luminarium census ter quotannis penditor. Sed æquissimum est, vt animæ symbolum (quam pecuniam sepulcralem nunc vocant) semper dependatur, cum sepulcrum sit effossum.

XIV.

Sepultus
extra paro-
chiam.

Et si corpus aliquod extra suam parochiam quis posuerit, soluat nihilo minus pecuniam (quod symbolum animæ dicitur) illi ecclesiæ cui corpus famulabatur viuens, & omnia quæ vel Dei sunt, vel ad ipsum pertinent, accuratius (vti par est) pacem habeant.

XV.

Festiuitates & ieiunia debite tenentor. Festiuitatem diei solis, prout ad eandem pertinet, feruentius quisque obseruato. A mercaturis & conuentibus populi, [puta sæcularibus & forensibus] a venatione etiam & mundanis operibus, in sancta illa die sedulus abstinetor. Sanctæ Mariæ summum festum omnes cautius honoranto: primum ieiunio, & deinceps celebritate. Singulorum quoque apostolorum festiuitates religiose quisque celebret ieiunio, præterquam Philippi & Iacobi, quibus propter paschatis gratiam & celebritatem ieiunium non indicimus, nisi voluntarium. Cetera omnia festorum ieiunia quisque teneat diligenter ad eorum exemplar qui hæc optime obseruauerint.

Dies sanctæ
Mariæ.

Apostolo-
rum.

Philippi &
Iacobi die
non ieiunandum.

XVI.

Et ieiunia quatuor temporum, (quæ *Imbren* vocant) & cetera omnia, prout sanctus Gregorius genti imposuit Anglorum, conseruantor.

CIRCA
ANVM
CHRISTI
1009.

CIRCA
ANVM
CHRISTI
1009.

XVII.

Quaque etiam die Veneris ieiunandum est, nisi festum sit.

XVIII.

Ordalii præterea & iurisiurandi administratio, nec non & matrimonii celebratio, in festis solennibus & ieiuniis quatuor temporum semper prohibentur: & ab aduentu Domini ad octauas vsque epiphaniæ, & a septuagesima ad quintamdecimam noctem vltra pascha, sit interuallum illud tempus sanctum: ita scilicet vt pax & concordia, vti decet, inter Christianos habeantur, & omnis dissensio componatur. Et si quis alteri ex fideiussione quid debuerit, aut rei alicuius mundanæ satisfactionem, studiose iam persoluat, aut mox postea.

XIX.

Vidux ad minus bis senos menses sub præsidio Dei atque regis pura se contineant viduitate, deinceps virum eligant vt voluerint.

XX.

Vnusquisque Christianus (prout fidei suæ in primis necessarium est) Christianitatem suam curet diligentius, & frequenter adeat confessionem, & pudore posito sua confiteatur peccata, & quam ei imposuerit sacerdos emendationem sedulus exequatur. Reuerenter etiam præparatus quisque adeat sacram eucharistiam, quando ad arbitrium ei videbitur maxime necessarium, saltem ter quotannis.

Eucharistia
ter in anno
adeunda.

XXI.

Verba & opera (vt amicos decet) recte quisque disponat, & iusiurandum pactamque fidem caute

Fides pacta
tenenda.

Iniustitia
abolenda.
Et opera
dolosâ.

Et diaboli-
ca.

Deum in
omnibus
colendum.

teneat. Omnem etiam iniustitiam e patriæ finibus, qua poterit industria, quisque eiiciat. Opera dolosa & exosas omnes iniquitates quisque sedulus abiicit: iniusta nempe pondera, iniquas mensuras, falsum testimonium, pugnas & contentiones scelertas, illicitos etiam concubitus, & periuria formidanda. Opera item diabolica, cum in clandestino, tum in alio quouis homicidio, in furto & in . . . . . in auaritia & concupiscentia, in gula & ebrietate, in seditione, in multiplici legum violatione, in violatione coniugii & sacri ordinis, festorum, & ieiuniorum, in sacrilegio, & plurimis gentium malefactis. Nouerit enim vnusquisque, horum nihil vnquam fouendum esse, sed studiosius euitandum: diligatque hinc in posterum omnia summo desiderio quæ ad Deum pertinent, cum in verbis, tum in factis: sic populus hic noster diuinam citius consequetur misericordiam.

XXII.

Pacis.

Numisma-
tis.

Mensura-
rum &
ponderum.

Opidorum,
pontium,
& de expe-
ditione.

Quoad pacis violatæ & corrupti numismatis emendationem, omnes studiosius incumbamus; ita scilicet pacis emendationi, vt cuique patrifamilias optatissima sit, furibus autem infensissima. Numismatis vero correctioni, vt vnus atque idem nummus per omnes istas transeat regiones absque aliqua falsitate. Pondera & mensuræ ad iustam habentor regulam, & iniquum quodlibet exhinc deleatur. Urbium, opidorum, arcium atque pontium instauratione sedulo fiat, prout opus fuerit: militaris etiam & naualis profectio, vt imperatum est, ob vniuersalem vtique necessitatem.

XXIII.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1029.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1029.

XXIII.

Cauendum etiam est, vt celerius post paschatis festum naualis expeditio annuo sit parata. Si quis nauem in reipublicæ expeditionem designatam vitiauerit, damnum integre restituito, & pacem regis violatam compensato. Si vero eam ita prorsus corruerit, vt deinceps nihili habeatur, plenam luito iniuriam, & læsam præterea maiestatem.

Nauem eiusmodi corruptentis pœna.

XXIV.

Si quis de profectioe militari, cui rex intererit, sine licentia se subtraxerit, in detrimentum corruat omnium fortunarum.

XXV.

Et si quis qui homicidium perpetraverit occultum vel manifestum, siue etiam periurium, præsumat in regis præsentiam peruenire, priusquam pœnitentiam egerit coram Deo atque sæculo, honore suo & omnibus facultatibus plectitor, nisi in hoc etiam veniam obtinuerit.

XXVI.

Si quis vitæ regis insidiabitur, sui ipsius vitæ dispendio, & quas habet rebus omnibus pœnas luito. Sin negauerit, & purgationem qua licuerit expetierit, solenniori eam faciat iuramento, vel ordalio triplici, iuxta legem Anglorum, & in Danorum lege, prout ipsa statuit.

XXVII.

Si quis Christi legibus siue regis se nefarie opposuerit, capitis plectitor æstimatione, vel mulcta alia pro delicti qualitate. Et si mortem resistendo sui ipsius culpa sibimet induxerit, inultus iaceat.

Concil. Tom. 25.

Si quis monialem vitiauerit, aut in stupro viduæ vim intulerit, grauissime apud Deum atque homines compensato.

XXIX.

Scrutari oportet diligentius vnumquemque modis omnibus, quoniam pacto illud ante omnia efferatur consilium quod populo habeatur vtilissimum, & vt recta Christi religio maxime prouehatur, iniustumque quodlibet funditus extirpetur. Hæc enim in rem fuerint totius patriæ, vt iniustitia conculcetur, & iustitia coram Deo & hominibus diligatur.

XXX.

Ad ecclesiasticos pro castitate & orationibus.

Ad seculares, vt resipiscant.

Deum, fidem, verbum, colant.

Nunc autem ministros Dei sollicitè monebimus, vt sui cautius reminiscens, & cælesti fulti adiutorio, castitatem colant, libris & orationibus sedulo indulgeant, noctesque diesque Christum inuocent frequentius, & pro omni populo Christiano vehementius intercedant. Sed & iterum atque iterum amicos obtestamur vehementius, (quod & nobismetipsis maxime interea necessarium est crebro facere) vt a peccato quisque cogitet sedulus resipiscere, & qua poterit, aliorum cohibere iniquitates. Illud denuo reminisci, quod hominibus maxime necessarium est frequentissime reminiscendum; hoc est, vt sinceram fidem vnanimiter habeant in Deum verum qui omnes fecit & gubernat creaturas: vt rectam fidem Christianam rectè teneant: doctores verbi Dei diligenter audiant, doctrinamque & præcepta sua studiose insequan-

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

tur: vt in ecclesia Dei pacem tueantur & tranquillitatem, oblationibus eam salutantes & luminibus, ibidemque Christo preces anxius effundentes: vt annuatim Deo debita recte pendant, & festa & ieiunia recte etiam obseruent: vt in die solis omnem mercaturam conuentusque populares fugiant studiosè: vt Dei ministros semper tueantur & honorent: vt Dei pauperes foueant & pascant: vt viduam aut orphanum non laceffant, diligentius autem consolentur: vt peregrinos atque aduenas neque vexent, neque grauamine afficiant: vt iniuriam aliis non inferant de industria, sed hoc alteri vnusquisque faciat quod sibi fieri voluerit, prout iustum est. Hæc quidem lex æquissima.

Deo debita
pendant.

Diem solis
sanctifi-
cent.

Ministros
Dei hono-
rent.
Pauperes
pascant.
Viduam,
&c. non
laceffant.
Nec pere-
grinum.
Alteri non
faciât quod
sibi fieri
nolunt.

XXXI.

Curæ etiam vnicuique sit in posterum ne diuinam legem violet aut humanã. Qui vero in hoc deliquerit, illic compensato studiosius vbi contigerit deliquisse; tam secundum emendationem ecclesiasticam, quam secundum leges sæculares. Multæ & animaduersiones ex delictis prouenientes aduersus Deum patratis, (etiãsi a sæculari magistratu impositæ) iuxta episcoporum constitutionem, omnino pertinent ad orationes comparandas, pauperumque commodum promouendum, ad ecclesiarum instaurationem, & ad populum Dei erudendum, vestiendum, & pascendum, ad libros, campanas, & vestimenta ecclesiæ suppeditandum; nunquam vero ad mundanas exequendum vanitates, sed in pios vsus, & ad virorum sæcularium instructionem, erogandæ. Quidquid scilicet peruenerit

Ad eccle-
siam perti-
nent quæ in
causa eccle-
siæ etiam a
laicis impo-
nuntur.

Et cuius-
cumque
sint gene-
ris.

Concil. Tom. 25.

Ii ij

alias ex multa simplici, alias e capitis æstimatione, (quam vvirgildum nuncupant) alias ex pœna seu animaduersione * colli obstricti, alias ex multa legis violatæ, alias ex honoris seu facultatum iactura, alias maiori, alias minori.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.* vulgo
pillaria.

XXXII.

Potentio-
res grauius
multandi.Quilibet
iuxta con-
ditionem
suam.Voluntas &
necessitas
consideran-
da.Misericor-
dia in om-
nibus adhi-
benda.

Et vt quisquis fuerit potentior in hoc sæculo, vel per scelera euectus in altiorem gradum, ita grauius emendabit peccata sua, & pro singulis malefactis pœnas luet grauiores. Propterea, cum dissimiles omnino sint potentes atque impotentes, iustum est vt illis simile non imponatur onus, nec infirmis aut inualidis vt valentibus: sed tum in pœnis ecclesiasticis iniungendis, tum in legibus sæcularibus exequendis, moderandum semper erit & distincte discernendum; scilicet inter senes & adulescentes, inter diuites & egenos, inter sanos & infirmos, & similiter in aliis ordinibus. Et si acciderit aliquem contra voluntatem suam, vel forte fortuito, delictum aliquod perpetrare, similiter non in eum est animaduertendum ac si voluntarie hoc fecisset & de industria. Quicumque enim necessitate pulsus in aliquo deliquerit, melius semper & clementius iudicandus est, ex ipso hoc quod ex necessitate factum perpetrauerat. In quouis igitur facto cautius discernendum est, iudiciumque iuxta factum recto moderamine disponendum, merces iuxta meritum, quoad Deum, quoad sæculum. Dei igitur timore commotus, quisque clemens atque mitis esto, misericordiam (prout opus fuerit) recte distribuens: nobis enim omnibus maxime expedit,

CIRCA ANNUM CHRISTI 1009. vt Dominus noster sapius atque iterum clementiam suam largiatur. Amen.

CONCILIVM ÆNHAMENSE
IUXTA ALIVD EXEMPLAR.

PRÆFATIO.

QVODAM tempore contigit vt regis Æthelredi edicto concrepante, archipræfulumque Ælfeahi & Vvulfstani horratu instigante, vniuersi Anglorum optimates die sancto pentecostes ad locum ab indigenis Eanham nominatum acciti sunt conuenire. Collecto itaque ibidem Christicolarum Cœtu venerabilium quamplurimorum, de catholicæ cultu religionis recuperando, deque etiam rei statu publicæ reparando vel consulendo, plura & non pauca, vtpote diuinitus inspirati, ratiocinando fermocinabantur. Denique in eorundem synodalis exordio sermocinationis, episcopi semetipfos primitus fidei speique & caritatis, quatuorque principalium virtutum, prudentiæ videlicet & iustitiæ, fortitudinis quoque & temperantiæ decore adornari, mutuis colloquiorum instructionibus salubrium inuicem cohortabantur, statueruntque pro inuicem quotidianam interuentionem, atque pactum pacis & concordia fideliter firmiterque inter se confirmabant.

Causa huius Concilii.

SYNODALIA DECRETA.

I.

Omnem quoque populum monebant, vnum regem sub vnus cultu religionis Christianæ, superstitionis ritu fanaticæ omnimodo abiecto, & timere & diligere. Deinde vniuscuiusque ordinis, vel sexus, vel ætatis cateruam accitam assistentemque, vt iuxta legis sanctiones catholicæ suam sobrie & iuste ac pudice in hoc sæculo vitam instituerent, suggestionibus multimodis secundum

Regem & religionem colendos, populum instruendum.

Apostoli monita beati, arguebant, obsecrabant, increpabant. Ibi ergo episcopi, vt erga creditæ sibi salutem plebis, Paganorum incurfionibus vel irruptionibus ceterisque calamitatum ærumnis pluriformium opprimentibus, a religionis tramite recto anfractibus errabundis exorbitantis, peruigiles existerent: eisque vitæ pabula vel alimenta, quibus ad fidei cultum catholicæ recrearentur, solcite instanterque ministrarent, monitibus cogebantur intentis. Memores enim fore prophetæ monebantur dicentis: *Pascite qui in vobis est gregem Dei.* Abbatibus namque, nec non & abbatissis, maximis ibidem prædicabatur obsecrationibus, vt vitæ propriæ legis frena regularis imponerent, collaque iugo Christi leuissimo omnimodis infatigabiliter humiliterque supponerent, & sedula instantia saga, citatisque studio intentissime monita sibimet subiectis salutaria, actuumque exemplaria bonorum nomina maioris officii æquantes vel implentes, studiosissime impendere procurassent, eosdemque a sanctæ tramite religionis, vel ab almi norma patris Benedicti per anfractus obliquos dextrorsum vel sinistrorsum nequaquam deuiare permetterent. Archipontifices etiam, vna cum ceterorum consensu pontificum, orthodoxorumque iam tunc præsentium, salubre hoc piumque cælitus afflati elegerunt tradideruntque consilium, vt si quispiam monachorum, vel quæpiam monialium, ex cuiuspiam monasterio abbatis vel abbatissæ, ipsius videlicet vel antecessorum eius temporibus regiminis, ritu apostatico per proprium arbitrium egressi, vel proprii reatu deliqui

1. Pet. 5.
Cænobitæ
regulam
suam, vel
S. Benedi-
cti teneant.

Monachi
& moniales
vagi redeant
ad sua mo-
nasteria.

CIRCA
 ANNUM
 CHRISTI
 1009.

expulsi, alicubi reperti fuerint, in monasterium iterum reuertantur, & absque vlla contradictione suscipiantur. Caueant etenim abbates, nec non & abbatissæ, ne illud propheticum de illis dicatur: *Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod aegrotum non sanastis.* Reuersi ergo monachi vel moniales, obseruantix regulari humiliter subiaceant, negligentiasque priores nimium pœniteant, & a cunctis amodo vanitatibus desistant. Vota enim vel promissa, quæ Deo vouerunt, mente sollicita reuoluant, factisque eadem persoluere studeant. Si autem cuiuspiam monachorum monasterium, quo se per promissionis votum perque habitus susceptionem spiritalis Domino obtulit omnipotenti, velut plerumque mutata temporum vicissitudine contingere solet, cum canonicis vel cum sanctimonialibus constitutum sit, isque tam alicui ecclesiæ vel monasteriolo in Christi famulatu deditus fuerit, idem ipse pontificem, ad cuius diœcesim eadem ecclesia vel monasteriolum cui præest pertinet, promptissime adeat, triaque hæc se semper seruatuum data dextra deuoueat, castitatem videlicet, habitumque monachicum, & perpetuam in Christi seruitute perseuerantiam. Quod si hæc persoluerit, dignior habeatur. Canonici namque in suis se monasteriis ita obseruent, vt in continentia pura & in castitate magna Domino regulariter deseruiant; horis competentibus officium diuinum in ecclesiis pariter concelebrent, etsi eo loci substantiæ abundantia victualis non defuerit, in suis per dies singulos prandeant refectionibus; noctibus quoque singulis,

Exech. 34.

Regulariter viuant.

Tria uocant.

Canonici cenobia sua teneant.

vt eis regulæ monſtrat auctoritas, in dormitoriis re-
quieſcant : quod ſi hæc obſeruare neglexerint, vel
regulariter emendent, vel de monaſteriis eiician-
tur, & Dei hereditate careant.

CIRCA
ANNUM
CHRISTI
1009.

II.

Sacerdotes
caſte vi-
uant.

Sacerdotes itaque ſiue preſbyteros ſummopere
obſecramus, vt caſte & continenter Domino iu-
giter ſeruientes, a connubiis ſe femineis omnino
abſtineant, ſicque Domini iram deuitent. Si enim
taliter Domino ſeruire voluerint, Domini cuncti-
potentis miſericordiam hic & in futuro conſequan-
tur perpetuam; inſuper & nobilium honore per-
ſonarum, & in vita præſenti, & poſt vitæ terminum,
digni habeantur. Quod ſi hæc obſeruare noluerint,
omni honore penitus priuentur.

III.

Deum v-
num & fi-
dem colen-
dos.

Poſt hæc igitur archipontifices prædicti, con-
uocata plebis multitudine collectæ, regis edicto
ſupra ſcripti, omniumque conſenſu catholico-
rum, omnibus communiter prædicabunt vnum
Deum colendum eſſe debere, Patrem videlicet,
& Filium, & Spiritum ſanctum; Patrem ſiqui-
dem ingenitum, Filium autem ante tempora ge-
nitum a Patre, in tempore natum e matre, Spi-
ritum vero ſanctum ab vtroque procedentem; Tri-
nitatem ſiquidem in perſonis, vnitatem in ſub-
ſtantia; deitate coæqualem, honore & gloria
coæternum. Vnum, inquit, Deum, vnamque
ſpem, & vnam fidem, atque vnum baptiſma nos
colere oportet, & omnes paganas ſuperſtitiones
contemnere.

Incan-

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

IV.

Incantatores autem, magos, pythonicos, & veneficos, nec non idolorum cultores, acriter oportet constringere, vel etiam ex patria eiicere. Decreta namque vel statuta, vel scita legalia, æqua & iusta semper teneamus; iniusta autem legique contraria penitus exterminentur, & ab omnibus eliminentur. Iuris quoque statuta ciuilibus æquissima nulli abstrahantur personæ nobili neque ignobili.

Incantatores, fagas, &c. eiicendos.

V.

Fides firma, caritas non ficta, amicitia vera & non falsa, inter singulos teneantur.

Pax & fides.

VI.

Nemo etenim pro pecuniæ commutatione alius cuius quempiam Christianum infontem ex patria eiiciat, sed nec Paganorum dominio subdat. Ne fas igitur est vt quos Christus sanguinis sui effusione redemit Iudæorum vel Gentilium vinculis sint irretiti.

Christianus non vendendus extra patriam.

VII.

Delinquentes etiam pro delictis modicis mortis minime tradantur, sed pie cauteque puniantur, ne forte punitionis seueritate iudicis iram districti prouocent punientes; Dominus enim dicit: *Nolite condemnare*, & reliqua. Et item: *In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini*. Et Apostolus dicit: *Castigate, & non mortificate*: plasmatis namque Domini plasmantis, quod proprio sanguine redemit, semper vbique parcatur.

Pro re modica nemo occidatur.

Luc. 6.

Matth. 7.

2. Cor. 6.

VIII.

Connubia illicita cunctis generaliter interdiciamus

Connubia illicita.

Concil. Tom. 25.

Kk

Christianis, sed legi diuinæ cum Dei timore vbi-
que adstringantur: nemo igitur illicitis coniunctio-
nibus se inquinat, id est cum cognatis, vel cum con-
iugatis, vel cum Deo sacratis, seu cum aliis illicitis
personis.

IX.

Ecclesiæ &
ministri im-
munes.

Ecclesiæ itaque per loca singula ædificatæ in
Domini subsidio cunctipotentis, nec non & regis
terreni, cunctæque plebis catholicæ tuitione sem-
per persistant: nec quisquam pro quopiam com-
mercio, iugo seruitii suam subiugans ecclesiam,
venditor efficiatur ecclesiarum, sed in Christi ser-
uitute leuissima libere semper permaneant: neque
sacerdotes vel ministri Deo ibidem fideliter serui-
entes absque pontificis consilio inde expellantur;
nec ecclesiæ antiquitus constitutæ decimis vel aliis
possessionibus priuentur, ita vt nouis oratoriis tri-
buantur.

X.

Decimæ &
Deo debita
reddenda.

Decimationes frugum, & vitulorum, & agno-
rum, nec non & aratrales eleemosynæ, ecclesia-
sticaque munera, Domino per singulos annos tem-
poribus rependantur congruis: eleemosynæ vi-
delicet aratrales quindecim diebus post pascha
peractis; vituli quoque & agniculi decimales erga
pentecosten; frugum vero terræ decimationes cir-
ca omnium festiuitatem sanctorum ecclesiis per-
soluantur opportunis.

XI.

Denarius
Romanus.

Pecunia quoque Romana erga beatorum solen-
nitatem apostolorum Petri & Pauli pontificibus
per singulos annos reddatur.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

XII.

Ecclesiastica vero munera in beati festiuitate Martini per singulos annos ecclesiis donentur competentibus. Lumina etiam cereorum ter in annis singulis reddantur, augeantur, reparentur.

Census ecclesiasticus.

Luminaria.

XIII.

Munera nec non defunctorum animabus congruentia puteo impendantur aperto.

Defunctorum munera.

XIV.

Ieiunia quadragesimalia, & cetera a sanctis patribus indicta, sanctorumque festiuitates a catholicis instituta, summopere obseruentur.

Ieiunia.

XV.

Dominicæ solennia diei cum summo honore magnopere celebranda sunt, nec quidquam in eadem operis agatur seruilis: negotia quoque sæcularia quæstionesque publicæ in eadem deponantur die. Genitricis namque Domini nostri, almæ videlicet Mariæ, festa solennia, primo cum ieiuniis, & postea cum suauifona melodiarum cantilena, honorifice ab omnibus celebrentur sollemniter. Festa quoque apostolorum cunctorum similiter cum ieiuniis concentibusque spiritualibus summopere colenda sunt.

Dies dominica.

Festum beate Mariæ.

Apostolorum.

XVI.

Ieiunia vero quatuor temporum nos obseruare oportet, vt sanctus Gregorius nobis constituit; quamuis aliæ gentes aliter exercuerunt.

Ieiunium quatuor temporum.

XVII.

Sextæ etenim ieiunia feriæ ab omnibus magnopere per singulas hebdomadas exercenda sunt; si tamen in eadem die aliqua festiuitas non euenerit.

Dies Veneris.

XVIII.

De diebus
iuridicis.

Iudicium quippe, quod Anglice *ordal* dicitur, & iuramenta vulgaria festiuis temporibus & legitimis ieiuniis, sed & ab aduentu Domini vsque post octauas epiphaniæ, & a septuagesima vsque xv. dies post pascha, minime exerceantur; sed sit his temporibus summa pax & concordia inter Christianos, sicut fieri oportet.

XIX.

Vidua per
annum in-
nuba.

Vidua singula in subsidio dominico, inque regis cunctaque plebis munitione catholica semper consistant, perque menses xii. in continentia perseuerent; quibus peractis, libero vtantur arbitrio, vel nubendi, vel in continentia permanendi.

XX.

Confessio
& pœni-
tentia.

Christiani quique colloquia frequentia & salubria cum sacerdotibus crebro exerceant, suaque sibi peccata inuerecunde depromant ac confiteantur, confessaque iuxta sacerdotis institutionem pœniteant, atque emendent; seque per continentiam & per reliqua operum studia bonorum ita purificent, vt corporis & sanguinis participatione creberrime digni & mundi efficiantur.

XXI.

Verba &
facta.

Verba & facta vnusquisque iuste disponat, iuramenta & vota fideliter compleat.

XXII.

Iniqua om-
nia abo-
lenda.

Nequitia namque cunctigena a cunctis Christianis penitus eiiciantur, iræ videlicet, rixæ, dissensiones, blasphemia, adulteria, homicidia, furta, rapina, necromantia, auaritia, fornicationes, periuria,

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

facrilegia, fortilegia, ebrietates, comessationes, idolatriæ, falsa testimonia, fraudes subdolæ, maleficia, veneficia, pondera dolosa, mensuræ iniquæ, stateræ fraudulentæ, ceteræque pestes quæ ad interitum hominem pertrahunt. Si enim istas mortiferas pestes a nobis auellere voluerimus, omnipotens & misericors Dominus nobis nostræque genti procul dubio miserebitur. Fraus itaque monetariorum funditus absistat, exque pura & simplici materia pecunia cudatur. Furta autem & latrocinia omnia radicitus absistant, vel ea perpetrantes multimodis pœnis puniantur. Arcium muri, vrbes, opida, castella, ciuitates, pontes, reparentur, restaurentur, renouentur, vallis & fossis muniantur, & circumuallentur.

Monetarii.

Furta, &c.

Munitio-
nes.

XXIII.

Naues per singulos annos ob patriæ defensionem & munitionem præparentur, postque sacrosanctum pascha cum cunctis vtenfilibus competentibus simul congregentur. Qua igitur etiam pœna digni sunt qui nauium detrimentum in aliquibus perficiunt, notum cunctis esse cupimus. Quicumque aliquam ex nauibus per quampiam inertiam, vel per incuriam, vel negligentiam corruperit, & tamen recuperabilis sit, is nauis corruptelam, vel fracturam eiusdem, per solidam prius recuperet, regique deinde ea quæ pro eiusdem munitionis fractura sibi met pertinent rite persoluat.

Expeditio
naualis.

XXIV.

Si autem de expeditione, id est de præcinctu, cui ipse rex intererit, sine licentia quisquam discedens,

E militia
discedens.

Kk iij

ferit, rerum facultatumque cunctarum discrimen
incurrat.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1009.

XXV.

Criminosi
non ve-
niant co-
ram rege.

Si etiam quisquam de excommunicatis, nisi cau-
sa refugii, in regis præsumperit præsentia ante pœ-
nitentiæ satisfactionem peractam consistere, facul-
tatum proscriptioe damnetur.

XXVI.

Regi infi-
dians.

Si quis dæmoniaco instinctu regem circumue-
nire molitur, illum dignum morte iudicamus, nisi
forte maximo iuramento, vel feruente ferro ex-
cusetur.

XXVII.

Legibus re-
sistentes.

Et si quis legi Dei manifeste resistit, vel contra-
dicit, reddat quod debet legis desertor: & si is con-
trarius rebellare armis nititur, & sic occiditur, ia-
ceat semper absque redditione.

XXVIII.

Nonnam,
&c. oppri-
mens.

Nullus itaque Christianus nonnam Deo dica-
tam violet; nemo viduam vi opprimat sine pericu-
lo substantiæ suæ.

Conclusio.

In his itaque, & in cunctis, iniqua omnia & iniu-
sta quæ rex noster vna cum optimatibus extermi-
nare decreuerat vel mandauerat, semper & vbique
penitus abiiciantur, eliminentur, omnimodisque
excludantur, iustitiæque & veritas semper seruetur,
sicque pax summa, frugumque fertilitas, omnium-
que copia bonorum in patria abundabit, Domino
patrocinium præstante, qui viuit, &c.

Hæc itaque legalia statuta vel decreta, in nostro Con-
uentu synodali a rege nostro magnopere edicta, cuncti

CIRCA ANNUM CHRISTI 1009. tunc temporis optimates se obseruatu-
ros fideliter spondebant; idcircoque ego, N. gratia Domini dispo-
nente, Eboracensium archiepiscopus, eadem ad sequentium me-
moriâ, nec non & ad præsentium vel futurorum salu-
tem, literis infixi, Domini videlicet proximique dilectio-
ne compunctus.

Archiepi-
scopus
Eboracen-
sis scriba,
seu cancel-
larius.

VITA
SERGII PAPÆ IV.

ANNO
CHRISTI
1009.

SERGIVS, eius nominis quartus, post interregnum vnus
mensis & tredecim dierum, pridie Kalendas Septem-
bres, anno salutis 1009. tempore Henrici regis, ex epi-
scopo Albanensi creatus est Romanus pontifex, optimus
pluribusque virtutibus exornatus. Hic ante Petrus nun-
cupatus ob reuerentiam apostolici culminis nomen pri-
stinum immutauit, & Sergius nominari voluit, vt patet ex
sepulchrali inscriptione, de qua infra. Errat ergo Ditmarus,
qui suo iudicio & assertione ideo id factum scribit, quod
nomine non satis honesto Buccaporci nominaretur. Tur-
pius falluntur qui huius solius pontificis exemplo poste-
ros sua nomina immutare arbitrantur, cum ex præceden-
tibus liquido constet, quod Ioannes XII. ante pontifica-
tum Octavianus, Gregorius V. Bruno, Siluester II. Ger-
bertus, nuncupati fuerint. Hoc iudice Libentio Hambur-
geni archiepiscopo controuersia, quæ inter ipsum & Ber-
narium Verdensem de parochiæ Ramsolæ subiectione a-
gitabatur, & ob quam ille Odonem Romam ablegauerat,
adiudicata fuit. *Adam.*

Sergius
quando pa-
pa factus.

Cur nomen
mutauerit.

Nouatores
redarguun-
tur.

Hoc tempore magno cum prodigio Romæ in quadam
ecclesia oleum scaturiit, ex quo vas aliquod impletum
missum est ad Henricum regem. Rem gestam describit
huius temporis scriptor Ditmarus lib. 7.

Res gestæ
sub Sergio.

Anglicanam ecclesiam Dani persequuntur. Ex clericis
& monachis nouem occisis, strangulatis, aut per verenda
suspensis, decimum quemque vitæ referuarunt. Sanctum
Elphegum Cantuariensem episcopum post multas carce-
ris & vinculorum iniurias glorioso martyrio affecerunt.

Persecutio
ecclesiæ
Anglicanæ.

Sergius papa, cum sedisset annos duos, menses octo &

Obitus Ser-
gii.